

Kügü ~ kügü “Teyze” Hakkında

Yong-Söng Li
(Ankara/Seoul)

Kâşgarlı Mahmud’un *Divanü Lûgat-it-Türk*’ünde Arap harfleriyle كُكُو، كُكُوْی biçiminde yazılan ve Arapça karşılığı الخاله olarak verilen bir sözcük geçmektedir (s. 547, 11-12. satırlar).¹ Bu sözcük, değişik çalışmalarda şimdiye kadar aşağıdaki gibi okunagelmıştır:

kükü, kükü “Tante”²

kükü, kükü “hala”³

көкү, көкү “хола”⁴

көкү, көкү “хола - тетя (со стороны матери)”⁵

kükü, kükü “тетя по отцу”⁶

kükü., kükü “maternal aunt (mother’s sister)”⁷

kükü, kükü “hala”⁸

kükü, kükü “mother’s sister”⁹

- 1 Kültür Bakanlığı, 1990: *Kâşgarlı Mahmud: Dîvânü Lûgati’t-Türk*, Tıpkıbasım, Ankara.
- 2 BROCKELMANN, C[arl], 1928: *Mitteltürkischer Wortschatz*, Budapest-Leipzig, s. 116.
- 3 ATALAY, Besim, 1940: *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi III*, Ankara, s. 232; *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini “Endeks”*, Ankara 1943. s. 395,
- 4 МУТАЛЛИБОВ, С[алих] М., 1963: *Махмуд Кошғарий: Туркий Сўзлар Девони (Девону Луғотит Турк) III*, Тошкент, s. 250.
- 5 АБДУРАҲМОНОВ, Ғ. ва С. МУТАЛЛИБОВ, 1967: *Девону Луғотит Турк Индекс-Луғат*, Тошкент, s. 166.
- 6 АКАДЕМИЯ НАУК СССР ИНСТИТУТ ЯЗЫКОЗНАНИЯ, 1969: *Древнетюркский словарь*, Ленинград, s. 325.
- 7 CLAUSON, Gerard, 1972: *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, s. 710, 714.
- 8 TDK, 1972: *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini*, Ankara, s. 78.
- 9 DANKOFF, Robert and James KELLY, 1984: *Maḥmūd al-Kāšġarī: Compendium of*

kükü, küküy “mother’s sister”¹⁰

Yukarıda görüldüğü üzere, bu sözcük, TSD III: 250’deki *kökü, köküy* ile DLT İ: 166’daki *kökü, köküy* bir yana bırakılırsa, hep *kükü ~ küküy* olarak okunagelmıştır. Sözcüğün anlamına gelince, MW: 116’daki “Tante” dışında, Türkiye’de bunun “babanın kız kardeşi” olarak anlaşılacağı, eski SSCB’de hazırlanan DTS: 325’te ise DLT III: 232 ile DLT E: 395’te geçen “hala” sözcüğünün Türkiye Türkçesinin yazı dilindeki anlamına dayanılarak Rusçaya “тетя по отцу” yani “babanın kız kardeşi” olarak çevrildiğini anlayabiliriz. Oysa Arapçada *خاله hāla* sözcüğü, “babanın kız kardeşi” değil, “annenin kız kardeşi” yani “teyze” anlamındadır. Nitekim bu sözcük, günümüz Türk dillerinin birkaçında Arapçada olduğu gibi “teyze” anlamında kullanılmaktadır:

Trk.(ağ.) *hala* “teyze”¹¹

Az. *hala* “teyze”

Tkm.(ağ.) *hala, hālā* “teyze”

Özb. *hālā*, (ağ.) *hala, hāla, kālā* “teyze”

Hal. *hāla* “teyze”¹²

Büyük bir olasılıkla Besim Atalay, kendi ağzında *hala* sözcüğünün anlamı “teyze” olduğu için *كُكُو، كُكُؤُ* sözcüğünün Arapça karşılığını Türkçeye “hala” olarak çevirmiştir. Ama ne yazık ki ondan sonra Türkiyede yayımlanan çalışmalarda bu durum farkedilmemiş ve sözcük “hala”, yani “babanın kız kardeşi” olarak anlamlandırılmıştır. Dolayısıyla artık bu çevirinin “teyze” olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

Ben ise *كُكُو، كُكُؤُ* için *kügü ~ kügüy* okuyuşunu önermek istiyorum. Bu konuyu ilk olarak farketmişim Türk dillerinde akrabalık adları üzerine hazırladığım çalışmamda.¹³ Aşağıdaki verilerden bu sözcüğü, *kügü ~ kügüy* biçiminde okumaktan yanayım:

the Turkic Dialects (Dīwān Luḡāt at-Turk) II, Cambridge, s. 270.

¹⁰ a. g. e., c. III, 1985, s. 113.

¹¹ TDK, 1974: *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VII*, Ankara, s. 2255.

¹² Bu sözcüğün anlamı, *Lexik und Sprachgeographie des Chaladsch: Textband’ın* 38. sayfasında “Mutterschwester” olarak verilirken 316. sayfada ise “Vatersschwester” olarak verilmiştir.

¹³ Yong-Söng Li, *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*, TDAD 15. (baskıda)

(1) Bilindiği üzere Arap yazısında Türkçedeki *k / g* ünsüzleri ك ile ve *o / ö / u / ü* ünlüleri de و ve ؤ ile karşılanmaktadır. Dolayısıyla metinde كُكُو، كُكُوِي olarak geçen bu sözcük, yalnız *kükü ~ küküy* değil, *kökö ~ kököy*, *kökü ~ köküy*, *kögö ~ kögöy*, *köğü ~ kögüy*, *kükö ~ küköy*, *kügö ~ kügöy*, *kügü ~ kügüy*, *gökö ~ gököy*, *gökü ~ göküy*, *gögö ~ gögöy*, *gögü ~ gögüy*, *gükö ~ güköy*, *gükü ~ güküy*, *gügö ~ gügöy*, *gügü ~ gügüy* olarak da okunabilir. Ancak, Türk dilinin ses tarihine bakıldığında bunlardan yalnızca *k-* ile başlayanlar kabul edilebilir. Geriye bu sözcüğün okunuşu için *kökö ~ kököy*, *kökü ~ köküy*, *kögö ~ kögöy*, *köğü ~ kögüy*, *kükö ~ küköy*, *kükü ~ küküy*, *kügö ~ kügöy*, *kügü ~ kügüy* olmak üzere 8 seçenek kalmaktadır. Ben ise sözcüğün günümüz Türk dillerinde yaşayan biçimlerine bakarak *kügü ~ kügüy* okunuşunu yeğliyorum.

(2) Bu sözcük, günümüz Türk dillerinin birkaçında aşağıdaki gibi yaşamaktadır:

Kmd. *küyü* "teyze" (s. 171, 228)

Suy.(M) *gugen* "halam" (s. 23), *kügen* "dayı karısı" (s. 70), Suy.(C) *kuye* "teyze" (s. 165)

Hak. *köyü* "teyze"

Tuv. *küyü* "dayı karısı"

Bunlardan Tuv. *küyü* biçiminin daha eski **kügüy*'den geliştiği açıktır. Ancak, Suy.(M) *gugen*, *kügen*, Suy.(C) *kuye*, Hak. *köyü* biçimlerinin *kügö ~ kügöy*'den geliştiği de açıktır. Bu durumda sözcüğün daha eski zamanlarda **kügü ~ *kügüy* biçiminin yanı sıra **kügö ~ *kügöy* biçiminde de kullanılmış olması çok olasıdır. "Teyze" > "dayı karısı" anlam değişmesi için krş. Sal. *khinzü* "teyze; dayı karısı" (< Çin. 姪子 *jìn zǐ* "(kon.) dayı karısı; erkeğin kayın biraderinin karısı"), *tşumu* "teyze; dayı karısı" (< Çin. 舅母 *jiù mǔ* "dayı karısı"). Bu durumda sözcüğün günümüz Türk dillerinde yaşayan biçimlerini şöyle açıklayabiliriz:

1) Kmd. *küyü* < **küyi* < **küyi* < **kügüyi* < **kügüy* + *i* "3. kişi iyelik eki"

Kumandı lehçesinde 3. kişi iyelik ekinin ünlüsü ile 1. ve 2. kişi iyelik eklerinin bağlama ünlüleri düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmediği için *küyü* biçimi ancak bu şekilde açıklanabilir. İkinciil uzun ünlülerin kısalması için

krş. *sōk* ~ *sok* “soğuk” (< *soğık) ve *ügezi* “karı, zevce” (< *ügēzi << *eb ēdisi; *üg* “ev”, *ē* ~ *e* “sahip, iye”). Baskakov, *küyü* sözcüğünün Rusça karşılığı olarak *тетя*[tetya] sözcüğünü vermektedir.¹⁴ Rusça *тетя* sözcüğünün “hala, teyze; amca karısı, dayı karısı” anlamları vardır. Dolayısıyla her ne kadar *Divanü Lûgat-it-Türk* ile öteki günümüz Türk dillerindeki anlamlarına dayanarak “teyze” anlamını tesbit etmişsem de, bu sözcük “dayı karısı” anlamına da gelebilir.

2) Suy.(M) *gugen*, *kügen* << *kügem < *kügöm < *kügö + *m* “tekil 1. kişi iyelik eki”, Suy.(C) *kuye* < *kügö

Sarı Uygurcada tekil 1. kişi iyelik eki *m*'nin çoğu kez *η*'ye dönüşmesinden dolayı Suy.(M) *gugen* biçimi yerine *gugem ~ *gugeη veya *kugem ~ *kugeη (veya *gügem ~ *gügeη, *kügem ~ *kügeη) biçimi beklenmektedir. Ayrıca Suy.(M) *kügen* “dayı karısı”, Suy.(C) *kuye* “teyze” ve öteki Türk dillerindeki karşılıklara bakıldığında bu sözcüğün anlamının “teyze (dayı karısı)” olması yüksek bir olasılıktır. Nitekim, Suy.(M) *gunan* “erkek kardeşimin oğluna karşı (ben = kadın)”(s. 23), Suy.(C) *kuna* “hala”(s. 165) sözcüğü bulunmaktadır.¹⁵ Suy.(M) *kügen* sözcüğün anlamı da “dayı karısı” değil, “dayımın karısı” olması beklenmektedir.¹⁶

Sarı Uygurcada birleşik olmayan sözcüklerde iki ünlü arasındaki *ğ/g* ile *k/k*, genellikle korunmuştur:

Suy.(M) *egen*, *yegen*, *yigen* “erkek yeğen”, Suy.(C) *eγen* “erkek yeğen (kız kardeşin oğlu)”; Suy.(M) *oğul*, *oğul*, Suy.(C) *oγul* “oğul”; Suy.(M), Suy.(C) *saqın*- “düşünmek”; Suy.(M) *teke*, Suy.(C) *thēke* “teke”; Suy.(M) *toqıs*, *toqıs*, Suy.(C) *tohqıs* “dokuz, 9”

¹⁴ *Dialekt kumandintsev (kumandi-kiji)* 171. ve 228. sayfalar.

¹⁵ Malov, bu sözcüğün Çince den geçtiğini belirtmiştir. Bu sözcük, Çin.(ağ.) 姑娘 *gū niáng* “hala; görümce” sözcüğünden geçmiş olsa gerek. 娘 *niáng*, -*η* ile bittiğine göre, *kuna* biçimi bir dizgi hatası değilse, Suy.(M) *gunan* ile Suy.(C) *kuna* biçimleri şöyle açıklanabilir:

*Kunaη (< Çin.(ağ.) 姑娘 *gū niáng*) sözcüğü, *kuna* + *η* (< *m*) olarak yanlış çözümlenmiş ve böylece *kuna* biçimi ortaya çıkmış olmalıdır. O halde, Suy.(M) *gunan* yerine *gunaη veya *kunaη biçimi beklenmelidir.

Bu doğru ise, Suy.(C) *kunası* “görümce (kocanın küçük kız kardeşi)”(s. 165) sözcüğü de Çince kökenli olup buradaki -*sı*'nin aslen 3. kişi iyelik eki olduğu söylenebilir.

¹⁶ Bunun anlamı “dayımın karısı” ise burada *kügem ~ *kügeη biçimi beklenmektedir. Ayrıca, Suy.(M) *gugen* ile *kügen* sözcüklerinin bir ve aynı olması çok olasıdır.

Sarı Uygurcada kimi sözcüklerin son hecesinde Eski Türkçedeki ü ünlüsü e'ye dönüşmüştür:

Suy.(M) *işke, işki, işkı* "içecek"(< *içgü), *köñul, koñul, küñel, küñul* "gönül"(< *köñül), *puter-, putir-, püter-* "bitirmek"(< *bütür-)

Bu durumda sözcüğün gelişmesini Suy.(M) *gugen, kügen* << *kügem < *kügim < *kügüm < *kügü + m "tekil 1. kişi iyelik eki", Suy.(C) *kuye* < *kügi < *kügü olarak açıklamak daha doğru olabilir.

3) Hak. *köyĩ* < *köy* + *ĩ* "3. kişi iyelik eki"(*köy* < *köy < *kügöy)

Hakasçada birleşik olmayan sözcüklerde iki ünlü arasındaki ğ/g ile η, genellikle büzölmeye uğrarak ikincil uzun ünlüleri meydana getirmiştir:

nā "yeni; taze; geçenlerde olmuş; genç, körpe"(< *nağa < *naña < *yaña < *yañı), *öy* "üvey"(< *ögey), *pār* "karaciğer; (mec., esk.) göğüs, yürek"(< *pağır < *bağır), *sōk* "kemik; naaş; nesil, soy, kuşak, göbek"(< *sügök < *süñök)

4) Tuv. *küy* < *kügüy

Tuvacada da birleşik olmayan sözcüklerde iki ünlü arasındaki ğ/g ile η, genellikle büzölmeye uğrarak ikincil uzun ünlüleri meydana getirmiştir:

bār "karaciğer"(< *bağır), *çēn* "yeğen (kardeş çocuğu)"(< *yēgen), *sīn* "kızıl geyik, Sibiryaya geyiği (erkek)"(< *sıgun), *sōk* "kemik; (esk.) soy, kabile; (esk.) millet, milliyet; (kon.) cins, nitelik; naaş, cenaze, ceset"(< *sügök < *süñök)

Kügüy biçimi, büyük bir olasılıkla, aslen *kügü*'nün seslenme biçimidir:

Krş. Nog. *aba* "anne", *abay* "aba'nın seslenme biçimi"; Tuv. *çeste* "enişte (ablanın kocası)", *çestey* "çeste'nin seslenme biçimi"

Bu sözcükteki u' a gelince, bilindiği üzere, Arap yazımında kısa ünlüler hareketlerle, uzun ünlüler ise l, u ve ı ile gösterilir. *Divanü Lügat-it-Türk'te* de böyle olduğu söylenebilir. Ancak, buna aykırı örnekler de vardır; örneğin, sözcükte son ses durumunda olan (yani, açık hece meydana getiren) ünlüler daima l, u ve ı ile gösterilmiştir:

büri *böri* "kurt"(*بور* *böri* yerine, DLT III: 220), *būka* "boğa"(*بوق* *būka* yerine, DLT III: 226); *kūni* "kuma"(*كُني* *kūni* yerine, DLT III: 237), *toydu* "doydu"(*تويدي* *toydu* yerine, DLT III: 244), *yaşru* "gizli"(*يَشْرُو* *yaşru* yerine, DLT III: 31), *yinçü* "inci"(*يِنْجُو* *yinçü* yerine, DLT III: 30)

Sözcüğün etimolojisine gelince, bu sözcük yabancı kökenli ise, Çince 姑姑 *gū gū* “hala” sözcüğünden geçmiş olabilir.¹⁷ “Babanın kız kardeşi” > “annenin kız kardeşi” anlam değişmesi için krş. Ar. خاله *ḥāla* “annenin kız kardeşi” > Trk. *hala* “(yazı dilinde) babanın kız kardeşi; (ağ.) annenin kız kardeşi”.

Sonuç olarak, bugüne değin *kükü* ~ *küküy* olarak okunagelen ve Atalay çevirisi aracılığıyla Türkiye’de “babanın kız kardeşi” olarak anlaşılabilen bu sözcüğün *kügü* ~ *kügüy* “annenin kız kardeşi” olarak okunması gerektiğinin kanıtlanmış olduğu düşüncesindeyim. Bu durumda Divan’da geçen كُؤِيْمُ كَلْدِي *tümcesü de, kügüyüm keldi* “teyzem geldi” biçiminde okunmalı ve anlaşılmalıdır.

KISALTMALAR

CTD II, II:	DANKOFF, Robert and James KELLY, 1984, 1985
DLTD:	TÜRK DİL KURUMU, 1972:
DLT E:	ATALAY, Besim, 1943
DLT İ:	АБДУРАХМОНОВ, Ф. ва С. МУТАЛПИБОВ, 1967
DLT III:	ATALAY, Besim, 1940
DS VII:	TÜRK DİL KURUMU, 1974
DTS:	АКАДЕМИЯ НАУК ... 1969:
EDPT:	CLAUSON, Gerard, 1972
MW:	BROCKELMANN, C[arl], 1928
TSD III:	МУТАЛПИБОВ, С[алих] М., 1963

Ar.:	Arapça
Az.:	Azerice
Çin.:	Çince

¹⁷ Bu sözcük, bir Moğol dili olan Dagurcaya ve Mançu-Tunguz dillerinden birkaçına da geçmiştir:

Dag. *gugw* “babanın kız kardeşi” (krş. Ordos *Gūgā* “teyze”, Antoine Mostaert, *Dictionnaire Ordos*, New York & London 1968²; s. 311 b); Nan. *gugu* “babanın küçük kız kardeşi”, Sib., Ulç. *gugu* “babanın kız kardeşi”, Sol. *uhuma gugu* “babanın kız kardeşi”; Man. *gu* “babanın kız kardeşi; kız, matmazel (nazik seslenmede)” < Çin 姑姑 *gū* “babanın kız kardeşi; görünce; (yazı dilinde) kadının kaynanası; (evi terkeden) Buddhist rahibe, kadın şaman”

Dag.:	Dagurca
Hak.:	Hakasça
Hal.:	Halaçça
Kmd.:	Kumandıca
Man.:	Mançuca
Nan.:	Nanayca (veya Goldice)
Nog.:	Nogayca
Özb.:	Özbekçe
Sal.:	Salarca
Sib.:	Sibece
Sol.:	Solonca
Suy.(C):	Sarı Uygurca (陳宗振 - 雷選春 編著, 1985)
Suy.(M):	Sarı Uygurca (МАЛОВ, С[ергей] Е[фимович], 1957)
Tkm.:	Türkmence
Trk.:	Türkçe
Ulç.:	Ulçaca
ağ.:	ağızlarda, ağızları, ağzı, lehçelerde, lehçeleri, lehçesi
esk.:	eskimiş anlamda
kon.:	konuşma dilinde
mec.:	mecazî olarak

KAYNAKÇA

- DOERFER, Gerhard, 1987: *Lexik und Sprachgeographie des Chaladsch: Textband*, Wiesbaden.
- , und Semih TEZCAN, 1980: *Wörterbuch des Chaladsch (Dialekt von Xarrab)*, Budapest.
- KALUZYŃSKI, Stanisław, 1971a: "Solonisches Wörterverzeichnis nach F. V. Muromskis handschriftlichen Sprachaufzeichnungen", *Rocznik Orientalistyczny*, XXXIV, 1: 39-77.
- , 1971b: "Solonisches Wörterverzeichnis nach F. V. Muromskis handschriftlichen Sprachaufzeichnungen", *Rocznik Orientalistyczny*, XXXIV, 2: 15-56.
- , 1977: *Die Sprache des mandschurischen Stammes Sibe aus der Gegend von Kuldsha, I. Band, 1. F. Muromskis sibenische Texte. 2. Wörterverzeichnis*, Warszawa.
- POPPE, Nikolaus, 1934: "Über die Sprache der Daguren", *Asia Major*, X,

1: 1-32.

TEKİN, Talat, 1995: *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara.

WEHR, Hans, ³1980: *A Dictionary of Modern Written Arabic*, Edited by J. Milton COWAN, Beirut.

- АБДУРАХМАНОВ, Р.(ed.), 1954: *Русско-узбекский словарь*, Москва.
- АЗИЗБЕКОВ, Х[удадад-бек] А[садулла оглы], 1965: *Азербайджанско-русский словарь*, Москва.
- АКАДЕМИЯ НАУК СССР ИНСТИТУТ РУССКОГО ЯЗЫКА, ³1988: *Словарь русского языка IV*, Москва.
- АРАЗКУЛЫЕВ, С[абыр], С[олтанша] АТАНЫЯЗОВ, Р[ежеп] БЕРДИЕВ ве Г[өвхер] САПАРОВА, 1977: *Туркмен Дилиниң Гысгача Диалектологик Сөзлуги*, Ашгабат.
- БАСКАКОВ, Н[иколай] А[лександрович] (ed.), 1963: *Ногайско-русский словарь*, Москва.
- , 1972: *Диалект кумандинцев (куманды-кижи), Грамматический очерк, тексты, переводы и словарь*, Москва.
- , и М[ашан] Я[кшиевич] ХАМЗАЕВ (ed.), 1956: *Русско-туркменский словарь*, Москва.
- , Б. А. КАРРЫЕВ и М[ашан] Я[кшиевич] ХАМЗАЕВ (ed.), 1968: *Туркменско-русский словарь*, Москва.
- , и А. И. ИНКИЖЕКОВА-ГРЕКУЛ, 1953: *Хакасско-русский словарь*, Москва.
- БОРОВКОВ, А[лександр] К[онстантинович] (ed.), 1959: *Узбекско-русский словарь*, Москва.
- ГОРЦЕВСКАЯ, В. А., В. Д. КОЛЕСНИКОВА, О. А. КОНСТАНТИНОВА, К. А. НОВИКОВА, Т. И. ПЕТРОВА, В. И. ЦИНЦИУС и Т. Г. БУГАЕВА, 1975: *Сравнительный словарь тунгусо-маньчжурских языков, Материалы к этимологическому словарю, Том I*, Ленинград.
- МАЛОВ, С[ергей] Е[фимович], 1957: *Язык желтых уйгуров (словарь и грамматика)*, Алма-Ата.
- МАЪРУФОВ, З. М.(ed.), 1981: *Ўзбек Тилининг Изоҳли Луғати II*, Москва.
- МОНГУШ, Д. А. (ed.), 1980: *Русско-тувинский словарь*, Москва.
- МУСТАФАЕВ, Э[хсан] М[амед]-Э[минович] и В[ладимир] Г[еоргиевич] ЩЕРБИНИН, 1972: *Русско-турецкий словарь*,

Москва.

ОЖЕГОВ, С. И., ²²1990: *Словарь русского языка*, Под редакцией Н.

Ю. ШВЕДОВОЙ, Москва.

ОРУДЖЕВ, А. А., ⁵1991: *Русско-азербайджанский словарь III*, Баку.

ПАЛЬМБАХ, А[лександр] А[дольфович] (ed.), 1953: *Русско-тувинский словарь*, Москва.

—, 1955: *Тувинско-русский словарь*, Москва.

ТЕНИШЕВ, Э[дгем] Р[ахимович] (ed.), 1968: *Тувинско-русский словарь*, Москва.

—, 1976: *Строй саларского языка*, Москва.

ТОНЪ, Ван и Хак-Су КИМ, ²¹1989: *Русско-корейский словарь*, Сеул.

ХАМЗАЕВ, М[ашан] Я[кшиевич] (ed.), 1962: *Түркмен Дилиниң Сөзлүги*, Ашгабат.

ЧАРЫЯРОВ, Б. и С. АЛТАЕВ (ed.), 1987: *Большой русско-туркменский словарь*, Москва.

ШОАБДУРАХМОНОВ, Ш. Ш. (ed.), 1971: *Ўзбек Халқ Шевалари Лугати*, Тошкент.

ЩЕРБИНIN, В[ладимир] Г[еоргиевич], 1989: *Русско-турецкий словарь*, Москва.

張三植 編, 1987: *大漢韓辭典*, Seoul.

陳宗振 - 雷選春 編著, 1985: *西部裕固語簡志*, 北京 (Pekin).

高大民族文化研究所 中國語大辭典編纂室 編, ³1992: *中韓辭典*, Seoul.